

การเปิดรับข่าวสารและความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ ของ
มหาวิทยาลัยรังสิต

Information Exposure and Satisfaction of Rangsit University's Student toward Reproductive
Health Project

ธีราภรณ์ กลิ่นสุคนธ์

Thiraporn Glinsukon

อาจารย์ประจำ วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ถนนพหลโยธิน ตำบลหลักหก อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

Lecturer of College of Communication Arts, Rangsit University, Phahonyothin Rd., Lak-hok, Patumtani, Thailand 12000

E mail: thiraporn_glinsukon@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ ของมหาวิทยาลัยรังสิต” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารและความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ ของมหาวิทยาลัยรังสิต ศึกษาแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต 5 กลุ่มคณะวิชา โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบโควต้า กลุ่มคณะวิชาละ 80 คน รวมจำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยที่มีการทดสอบเครื่องมือด้วยการหา ค่าดัชนีความสอดคล้องและคำนวณค่าความเชื่อมั่นของประเมิณโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งผลการวิจัย พบว่า

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 กลุ่มคณะวิชา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มากที่สุด ส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมขบวนพาเหรดการเปิดตัวโครงการบริการอนามัยการเจริญพันธุ์ กิจกรรมการรณรงค์ที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้เรื่องอนามัยการเจริญพันธุ์ และกิจกรรมของสโมสรนักศึกษาการลงพื้นที่ภายนอกมหาวิทยาลัย ฯลฯ เหตุผลที่เข้าร่วมโครงการก็เพื่อนำความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมมาประยุกต์ใช้ในการเรียนและการใช้ชีวิต การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และเปิดโลกทัศน์/รับสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง/เพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ/ความรอบรู้อื่นๆ ประโยชน์ที่ได้รับจากเข้าร่วม คือ การได้รับข้อมูลความรู้ที่จำเป็นต่อการเรียน การทำกิจกรรมและการใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้ทันต่อเหตุการณ์และการรู้เท่าทันผู้คน และเป็นช่องทางการสื่อสารหรือแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น ตามลำดับ 2) การเปิดรับข่าวสารการประชาสัมพันธ์ของผู้ตอบแบบสอบถามจากโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ พบว่า ได้รับข้อมูลข่าวสาร โครงการจากสื่อประเภทแฟนเพจ/เฟสบุ๊ก RANGSIT UNIVERSITY, THAILAND/เฟสบุ๊กกรุ๊ปข่าวสารมหาวิทยาลัยรังสิตมากที่สุด รองลงมา คือ วารสาร “สารรังสิต” และโปสเตอร์ภาพข่าวประชาสัมพันธ์ โดยรับในรูปแบบข่าวสารแจ้งเพื่อทราบและภาพข่าวประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรม

ที่เกิดขึ้นแล้ว ด้านวัตถุประสงค์ในการเปิดรับข้อมูลข่าวสาร คือ เพื่อนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาประยุกต์ใช้กับการเรียน การทำกิจกรรม และการใช้ชีวิตประจำวัน และเพื่อติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวของกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องอนามัย การเจริญพันธุ์ภายในมหาวิทยาลัย โดยมีวิธีเปิดรับเฉพาะข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และข้อมูล ข่าวสารหรือความรู้เฉพาะที่อยู่ในความสนใจเท่านั้น และ 3) ความพึงพอใจที่มีต่อโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.39 เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่า มีความพึงพอใจด้านปัจจัยนำเข้ามากที่สุด รองลงมา คือ ผลผลิต และกระบวนการ ตามลำดับ กล่าวคือ 3.1) ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.47 โดยพึงพอใจเรื่องกิจกรรมการให้ความรู้ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ สอดคล้องกับความต้องการในการใช้ประโยชน์ เช่น ใช้ในการเรียน การทำกิจกรรม และการใช้ชีวิตประจำวัน 3.2) ด้าน ผลผลิตอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.36 โดยพึงพอใจเรื่องการเกิดความสัมพันธ์อันดีและการสร้างเครือข่ายในกลุ่มเยาวชน ต่อการดูแลซึ่งกันและกัน และ 3.3) ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมาก ที่ค่าเฉลี่ย 4.34 โดยพึงพอใจเรื่องการจัดรูปแบบ กิจกรรมที่มีความหลากหลาย เช่น กิจกรรมให้ความรู้แบบกลุ่มใหญ่/กลุ่มย่อย การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นิทรรศการ การแจกถุงยางอนามัย/ยาคุมกำเนิด การลงพื้นที่ไปทำกิจกรรมกับคนภายนอกองค์กร ฯลฯ

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ โครงการ อนามัยเจริญพันธุ์

Abstract

The study entitled "Information Exposure and Satisfaction of Rangsit University's Student toward Reproductive Health Project" had two aims. First, it aimed to investigate the students' information exposure on reproductive health project, and second, to evaluate the satisfaction levels of the students. The population sample was 80 students, each by quota sampling, including 400 students from five faculty groups at Rangsit University. The research tool was a questionnaire, calculating the Index of Item Objective Congruency (IOC) and reliability using a Coefficient Alpha. The results were calculated by a computer program. The results of the study were as follows:

1) Concerning general information of the population sample, the study showed that there were more female students than the male ones. The majority were 3rd year students from the faculty of Humanity and Social Sciences. Most students participated in the parade of the opening ceremony, in addition to sexual and reproductive health campaigns, activities organized by the student club, and off campus activities. The main reason the students joined the project was that the students would like to apply the knowledge to assist their studies and their daily lives. They also found that joining the project was a good way to spend their free time wisely. They also thought that the project kept them up-to-date and helped them learn more about people and increase their awareness on certain types of people. They also found that the project gave them opportunities to express their opinions and exchange ideas. 2) In regard to information exposure, students had most access to the Facebook page 'RANGSIT UNIVERSITY, THAILAND', followed by information about the project from Rangsit University's pamphlet, and lastly from posters. The students claimed that they learnt about the activities after they had already happened. The reason that the students wanted to have

access to information was that they wanted to apply the knowledge to assist with their studies, activities, and daily lives. They also wanted to receive the project's news and what projects had been done on campus. They also mentioned that they accessed information when the information was about them and their areas of interests only. Lastly, 3) the students' satisfaction with the project on the input, process, and output, revealed that the students were 'highly' satisfied with the project at 4.39, according to the Likert scale. They stated that they were most satisfied with the input, followed by the output, and the processing. The detailed responses were as follows: 3.1) the students were 'highly' satisfied with the input at 4.47 on the Likert scale in which the knowledge they gained from the project was useful and adaptable to their school lives, school activities, and daily lives. 3.2) Students were 'highly' satisfied with the output at 4.36 with the relationship and networking of youths which the project had created and caring for each other. 3.3) Students were 'highly' satisfied with the processing at 4.34 with the variety of activities, for example; big/small group activities, seminars and discussions, exhibitions, condom and birth control pill giveaways, and off-campus activities with outsiders.

Keywords: Satisfaction, Project, Reproductive Health

1. บทนำ

วัยรุ่นถือเป็นกลุ่มประชากรที่สำคัญยิ่งในการเป็นกำลังขับเคลื่อนประเทศเพื่อให้เกิดการพัฒนา ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่จะรับช่วงต่อจากผู้ใหญ่ทำงาน วัยรุ่นทุกคนจำเป็นต้องเจริญเติบโตและพัฒนาเป็นวัยแรงงานที่ดีและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นวัยรุ่นจึงเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าและมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะได้รับการดูแลและพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง เพื่อการสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนในชาติให้ดียิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งการจะพัฒนาวัยรุ่นต้องเริ่มจากการพัฒนาสุขภาพให้ดีทั้งกายและใจ มีทักษะและประสบการณ์ การใช้ชีวิตอย่างชาญฉลาดและถูกทำนองคลองธรรม นั้นหมายถึง วัยรุ่นต้องมีอนามัยการเจริญพันธุ์ที่มีคุณภาพและมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมด้วย อย่างไรก็ตามจากสภาพสังคมรวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่โดยรวมของประชาชน ตลอดจนการวิวัฒนาการความเจริญในด้านต่างๆ ส่งผลให้ความเป็นอยู่ของวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งก็นำไปสู่พฤติกรรมเสี่ยงด้านอนามัยการเจริญพันธุ์

สูงขึ้น เช่น การมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย ค่านิยมที่ไม่เหมาะสมในเรื่องเพศ มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานในอัตราเพิ่มขึ้น แนวโน้มการมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกมีอายุน้อยลงเรื่อยๆ รวมทั้งการมีเพศสัมพันธ์ที่ขาดความรับผิดชอบ ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาต่างๆ เช่น การตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนา วัยรุ่นที่อายุระหว่าง 15-19 ปี มีจำนวนถึง 5 ล้านคน และมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ 1.25 ล้านคน ในจำนวนนี้มีอัตราการตั้งครรภ์ 2.5 แสนคนต่อปี โดยครึ่งหนึ่งเลือกที่จะทำแท้ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย และมีอัตราการคลอดเฉลี่ย 1.2 แสนรายต่อปี ทั้งนี้เนื่องจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยขาดการป้องกัน มูลเหตุที่สำคัญยังพบอีกว่า วัยรุ่นยังขาดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องอนามัยการเจริญพันธุ์ ขาดความตระหนัก ขาดทักษะต่างๆ ที่จำเป็นในการส่งเสริมอนามัยการเจริญพันธุ์ที่ดี และเข้าไม่ถึงบริการสุขภาพอนามัยการเจริญพันธุ์ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสุขภาพของตนเองลดลง (กระทรวงสาธารณสุข, 2557)

จากปัญหาด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กระทรวงสาธารณสุขจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจและกำหนดทิศทางการพัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์ให้กับวัยรุ่นของประเทศ โดยกระทรวงสาธารณสุขได้มีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติที่ 1 (พ.ศ.2553-2557) มีจุดมุ่งหมายที่กล่าวไว้ว่า “คนไทยทุกคนทั้งหญิงและชาย ทุกกลุ่มอายุต้องมียุทธศาสตร์การเจริญพันธุ์ที่ดี” (กระทรวงสาธารณสุข, 2553) ซึ่งมียุทธศาสตร์ที่สำคัญและเกี่ยวข้องโดยตรงกับกลุ่มวัยรุ่นอยู่ 2 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 2: ส่งเสริมให้คนทุกเพศทุกวัยมีพฤติกรรมอนามัยการเจริญพันธุ์ และสุขภาพ ทางเพศที่เหมาะสมและปลอดภัย และยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนาระบบบริการอนามัยการเจริญพันธุ์และสุขภาพทางเพศที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

กระทรวงสาธารณสุข ได้ให้คำนิยามของ “อนามัยการเจริญพันธุ์” ว่า “ภาวะความสมบูรณ์ แข็งแรงของร่างกายและจิตใจที่เป็นผลสัมฤทธิ์อันเกิดจากกระบวนการและหน้าที่ของการเจริญพันธุ์ที่สมบูรณ์ของทั้งชายและหญิง ทุกช่วงอายุของชีวิตซึ่งทำให้เขาเหล่านั้นสามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข” (สำนักงานอนามัยการเจริญพันธุ์ กระทรวงสาธารณสุข, ม.ป.ป.) ดังนั้นอนามัยการเจริญพันธุ์จึงถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่สถาบันการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับนักศึกษาในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากนักศึกษาถือเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการขับเคลื่อนพัฒนาประเทศ

มหาวิทยาลัยรังสิตได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพให้ดำเนินการ “โครงการพัฒนามหาวิทยาลัยรังสิตสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มหาวิทยาลัยสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้แก่ การลดละเลิกบุหรี่สูราและสิ่งเสพติด อาหารและโภชนาการปลอดภัย การป้องกันอุบัติเหตุจากจราจร การ

ออกกำลังกายและการเล่นกีฬาเพื่อสร้างเสริมสุขภาพ ความรักเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย การพัฒนาจิต การแก้ไขปัญหาทางจิตใจ การปรับตัวทางสังคม และการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพ ผ่านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร การทำกิจกรรมการเรียนการสอน การศึกษาวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษา อาจารย์ และบุคลากรมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งมหาวิทยาลัยมีสิ่งแวดล้อมที่ดีและเอื้อต่อสุขภาพ ซึ่งประเด็นอนามัยการเจริญพันธุ์เป็นหนึ่งในภายใต้โครงการดังกล่าวข้างต้น มหาวิทยาลัยรังสิตได้รับการสนับสนุนจากสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทยฯ และสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติให้มีการดำเนินโครงการ โดยเน้นการสร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ให้ความรู้ เสริมสร้างทักษะการตัดสินใจที่มุ่งเน้นให้กลุ่มวัยรุ่นและเยาวชนโดยเฉพาะเพศหญิงให้รู้ลึกถึงคุณค่าในตนเอง มีความตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย ตลอดจนสามารถใช้ทางเลือกอื่นในการจัดการกับอารมณ์ทางเพศ ทำให้กลุ่มเป้าหมายชะลอการมีเพศสัมพันธ์จนกว่าจะถึงเวลาที่เหมาะสมได้ โดยกิจกรรมที่ได้จัดขึ้น (สำนักงานสวัสดิการสุขภาพ มหาวิทยาลัยรังสิต, 2557) มีดังนี้ 1) โครงการ Dream Maker เป็นโครงการของเครือข่ายมหาวิทยาลัยเอกชน โดยมหาวิทยาลัยรังสิตเป็นมหาวิทยาลัยนำร่อง ในการขยายผลจากการรณรงค์ออกไปยังมหาวิทยาลัยอื่นๆ 2) การเปิดตัวโครงการบริการอนามัยการเจริญพันธุ์โดยขบวนพาเหรดรณรงค์ในงานกีฬาพะยอมเกมส์ 3) ค่ายแกนนำการอบรมอาสาสมัครแกนนำนักศึกษาในโครงการ 4) กิจกรรมรณรงค์เผยแพร่ความรู้ในมหาวิทยาลัยรูปแบบต่างๆ (สื่อสารเพศ/เล่าเรื่องเพศ) และ 5) Friendly Corner ศูนย์ให้การปรึกษาและบริการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ที่

จัดตั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อให้ให้นักศึกษาสามารถเข้ามาพูดคุยขอคำปรึกษาได้อย่างผ่อนคลายมากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษา “การเปิดรับข่าวสารและความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ของมหาวิทยาลัยรังสิต” โดยผู้วิจัยใช้การประเมินเชิงระบบ (IPO Model) ของ Hart Editor (2002) (อ้างอิงในวรรณภา ทองแดง, 2551) ได้แก่ การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Output) มาประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโครงการ ซึ่งผลการวิจัยที่ได้จะนำไปปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการและวิธีการที่เหมาะสมในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและเป็นแนวทางการปรับปรุงโครงการหรือกิจกรรมการณรงค์ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารของนักศึกษาเกี่ยวกับโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ของมหาวิทยาลัยรังสิต

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ของมหาวิทยาลัยรังสิต

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

คือ นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิตที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาที่ 2/2557 จาก 5 กลุ่มคณะวิชา รวมทั้งสิ้นจำนวน 400 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ในจำนวนที่เท่ากัน คือ กลุ่มคณะวิชาละ 80 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารการประชาสัมพันธ์ของนักศึกษาจากโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ ของมหาวิทยาลัยรังสิต

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโครงการอนามัยการเจริญพันธุ์ ของมหาวิทยาลัยรังสิต

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจพิจารณาความตรงของเนื้อหา (Content Validity) และให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุง ความเที่ยงตรงของเนื้อหาในข้อคำถาม และคำนวณค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของประเมินโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Coefficient Alpha) ของ Cronbach (1990) (อ้างอิงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2535) กับกลุ่มนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 40 คน ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 จากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไขและตรวจสอบความเรียบร้อยอีกครั้งก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3.3 การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามตามอาคารเรียนต่างๆ แยกตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณไว้ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2558 แล้วประมวลผลเชิงสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ ใช้สถิติในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ดังนี้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป พบว่า เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 กลุ่มคณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่เคยเข้าร่วมขบวนพาเหรดการเปิดตัวโครงการบริการอนามัยการ

เจริญพันธุ์ (ในกิจกรรมพะยอมเกมส์) เหตุผลที่เข้าร่วมกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องอนามัยการเจริญพันธุ์เพื่อนำความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมมาประยุกต์ใช้กับการเรียนและการใช้ชีวิต เพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเปิดโลกทัศน์/รับสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง/เพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ/ความรอบรู้อื่นๆ ซึ่งได้รับประโยชน์จากกิจกรรมการให้ความรู้ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์เกี่ยวกับการให้ข้อมูลความรู้ที่จำเป็นต่อการเรียน การทำกิจกรรมและการใช้ชีวิตประจำวัน

ด้านการเปิดรับข่าวสาร พบว่า ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสาร โครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์จากสื่อประเภทแฟนเพจ/เฟสบุ๊ก RANGSIT UNIVERSITY, THAILAND/เฟสบุ๊ก กรู๊ปข่าวสารมหาวิทยาลัยรังสิต โดยรับข้อมูลประชาสัมพันธ์รูปแบบข่าวสารแจ้งเพื่อทราบเกี่ยวกับกิจกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้นมากที่สุด สำหรับวัตถุประสงค์ในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ คือ เพื่อนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาประยุกต์ใช้กับการเรียน การทำกิจกรรม และการใช้ชีวิตประจำวัน โดยมีวิธีเปิดรับเฉพาะข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ที่เกี่ยวข้องกับตนเองความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อ โครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์

ด้านความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการประเมินเชิงระบบ (IPO Model) กล่าวคือ การประเมินด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Output) ซึ่งผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 4.39 กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างพึงพอใจด้านปัจจัยนำเข้ามากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ย 4.47 รองลงมา คือ ด้านผลผลิต ที่ค่าเฉลี่ย 4.36 และด้านกระบวนการ ที่ค่าเฉลี่ย 4.34 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ด้านปัจจัยนำเข้าโดยภาพรวมพึงพอใจอยู่ในระดับมาก พบว่า พึงพอใจเรื่องกิจกรรมการให้ความรู้ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์สอดคล้องกับความต้องการในการใช้ประโยชน์และการใช้ชีวิตประจำวัน รองลงมา คือ กิจกรรมการให้ความรู้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนามหาวิทยาลัย และความพร้อมและความเพียงพอของเครื่องมือ/อุปกรณ์/สถานที่/งบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรม ตามลำดับ

ด้านผลผลิตโดยรวมพึงพอใจอยู่ในระดับมาก พบว่า พึงพอใจเรื่องการเกิดความสัมพันธ์อันดีและการสร้างเครือข่ายในกลุ่มเยาวชนต่อการดูแลซึ่งกันและกัน รองลงมา คือ มีความมั่นใจในตนเองมากยิ่งขึ้นว่าสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการร่วมกิจกรรมไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้รับรู้ต่อไป และเกิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านความคิดและประสบการณ์ระหว่างวิทยากรกับผู้เข้าร่วม โครงการเกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ตามลำดับ

ด้านกระบวนการโดยภาพรวมพึงพอใจอยู่ในระดับมาก พบว่า พึงพอใจเรื่องการจัดรูปแบบกิจกรรมที่มีความหลากหลาย รองลงมา คือ วิทยากรประจำกิจกรรมมีความรอบรู้และมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เป็นอย่างดี และวิทยากรตอบคำถามตรงประเด็นและเปิดโอกาสให้ผู้เข้ากิจกรรมมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันตามลำดับ

5. อภิปรายผล

สื่อที่เปิดรับข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ จากโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ส่วนใหญ่ คือ สื่อแฟนเพจ/เฟสบุ๊ก RANGSIT UNIVERSITY, THAILAND/เฟสบุ๊ก กรู๊ปข่าวสารมหาวิทยาลัยรังสิต วารสาร “สารรังสิต” สื่อโปสเตอร์ภาพข่าวประชาสัมพันธ์ และเมนูข่าวประชาสัมพันธ์/เว็บไซต์มหาวิทยาลัยรังสิต (www.rsu.ac.th) ตามลำดับ ซึ่งสื่อ

เฟสบุ๊คเป็นสื่อที่กลุ่มเป้าหมายเข้าถึงได้อย่างง่าย สะดวก และรวดเร็ว เนื่องจากเทคโนโลยีที่มีความทันสมัยในปัจจุบัน ส่วนวารสาร “สารรังสิต” มีจุดแจ้งทุกอาคารและสามารถดาวน์โหลดจากเว็บไซต์ ส่วนสื่อโปสเตอร์ก็มีการติดอยู่ในตำแหน่งที่เห็นได้ชัดเจนและมีการติดกระจายอยู่ทั่วไป ทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถเห็นได้ทันทีเมื่อเข้าภายในอาคารและเมื่อโดยสารลิฟต์ตามอาคารต่างๆ ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของยูพา สุภากุล (2540) ที่กล่าวว่า ผู้ที่รับสารจะเลือกเปิดรับสื่อชนิดใดขึ้นอยู่กับเกณฑ์การเลือกสื่อ 2 ประการ คือ การเลือกสื่อที่สามารถจัดหาได้ (Availability) ผู้รับสารจะเลือกสื่อที่ไม่ต้องใช้ความพยายามในการเข้าถึง เช่น และเลือกสื่อที่ตนสะดวกและนิยม (Convenience Preferences) ผู้รับสารสามารถเลือกสื่อที่ตนสะดวกและเป็นที่ยอมรับในขณะนั้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Wilbur Schramm (1973) ที่ได้ให้หลักทั่วไปอันเป็นเหตุของการเลือกว่าคนย่อมจะเลือกสื่อที่ใช้ความพยายามน้อยที่สุด (Least Effort) และได้รับประโยชน์ตอบแทนที่ดีที่สุด (Promise of Reward) โดยผู้รับสารมักแสวงหาข่าวสารที่มาสนับสนุนความคิดเห็นที่มีอยู่ก่อนแล้ว (Preconceptions)

วัตถุประสงค์ในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารประชาสัมพันธ์ คือ เพื่อนำข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาประยุกต์ใช้กับการเรียน การทำกิจกรรม และการใช้ชีวิตประจำวันมากที่สุด เพื่อติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวของกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องอนามัยการเจริญพันธุ์ภายในมหาวิทยาลัยรังสิต และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกับผู้อื่น เช่น อาจารย์ เพื่อนนักศึกษา ฯลฯ ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ McCombs and Becker (1979) ที่มีความเห็นว่า บุคคลใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการรู้เหตุการณ์ (Surveillance) โดยการสังเกตการณ์และติดตามความเคลื่อนไหวต่างๆ เพื่อรู้ทันต่อเหตุการณ์ และรู้ว่าอะไรสำคัญพอที่จะเรียนรู้ และเพื่อตอบสนองความต้องการข้อมูลเพื่อการพูดคุยหรือสนทนา (Discussion)

โดยการรับสื่อมวลชนจะทำให้บุคคลมีข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการพูดคุยกับผู้อื่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ John C. Merrill and Ralph L. Lowenstein (1971) ที่ได้สรุปถึงปัจจัยที่ทำให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดได้มีการใช้สื่อ คือ ประโยชน์ใช้สอยของตนเอง เพราะมนุษย์ต้องการแสวงหาและใช้ข่าวสารเพื่อประโยชน์แก่ตนเอง ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างบารมีของตนเอง เพื่อให้ได้รับความสะดวกสบาย หรือเพื่อความสนุกสนานบันเทิง

ด้านปัจจัยนำเข้าโดยภาพรวมพึงพอใจอยู่ในระดับมาก พบว่า พึงพอใจเรื่องกิจกรรมการให้ความรู้ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์สอดคล้องกับความต้องการในการใช้ประโยชน์ เช่น ใช้ในการเรียนการทำกิจกรรมและการใช้ชีวิตประจำวัน กิจกรรมการให้ความรู้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาบัณฑิตของมหาวิทยาลัย และความพร้อมและความเพียงพอของเครื่องมือ/อุปกรณ์/สถานที่/งบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรม ซึ่งเห็นได้ว่า การประเมินด้านปัจจัยนำเข้าสอดคล้องกับจุดประสงค์ในของโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยรังสิตสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุข ภาพ ที่มุ่งเน้นให้กลุ่มเป้าหมายมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี (สำนักงานสถิติการสุขภาพ, 2557) และเป็นไปตามแนวคิดของ Hart Editor (2002) (อ้างถึงในวรรณภา ทองแดง, 2551) ที่ได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินแบบ IPO Model ในด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ว่าเป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่างๆ คือ ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ ยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ และการได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ เป็นต้น

ด้านผลผลิตโดยรวมพึงพอใจอยู่ในระดับมาก พบว่า พึงพอใจเรื่องการเกิดความสัมพันธ์อันดีและการสร้างเครือข่ายในกลุ่มเยาวชนต่อการดูแลซึ่งกันและกัน และกลุ่มตัวอย่างมีความมั่นใจในตนเองมากยิ่งขึ้นว่าสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการร่วมกิจกรรมไปถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้รับรู้ต่อไป ซึ่งเห็นได้ว่าโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์มีผลทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ได้ในระดับหนึ่ง คือ เกิดการแลกเปลี่ยนและสร้างความสัมพันธ์เพื่อการต่อยอดการดูแลซึ่งกันและกันในกลุ่มนักศึกษา อีกทั้งยังสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอุดม ถาวร (2547) ได้วิจัยเรื่อง “การประเมินโครงการพัฒนาข้าราชการส่วนภูมิภาคด้วยวิธีการฝึกอบรมทางไกลในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1” โดยการประเมินด้านผลผลิตพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเห็นด้วยในระดับมากเกี่ยวกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของชุดวิชา และสามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของนนทวัฒน์ สุขผล (2547) ที่ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมไว้ว่า เพื่อช่วยพัฒนาปรับปรุงความสามารถในการทำงานให้สูงขึ้น ทำให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อจะช่วยให้ผู้ที่เข้ารับการอบรมมีความเชื่อมั่นในตนเอง และการฝึกอบรมจะช่วยปรับพฤติกรรมของบุคคลให้สอดคล้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น

ด้านกระบวนการโดยภาพรวมพึงพอใจอยู่ในระดับมาก พบว่า พึงพอใจเรื่องวิทยา การประจำกิจกรรมมีความรอบรู้และมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้เป็นอย่างดี และวิทยากรตอบคำถามตรงประเด็นและเปิดโอกาสให้ผู้เข้ากิจกรรมมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าโครงการนี้มีกระบวนการที่สร้างให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ร่วมกัน

ระหว่างผู้เข้ารับการอบรมและผู้จัดโครงการ ซึ่งถือเป็นการแลกเปลี่ยนและสร้างการเรียนรู้ประสบการณ์ที่มีคุณค่าของผู้เข้าร่วมอบรม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของคุดเดือน ศรีปากดี (2548) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินโครงการฝึกอบรมทักษะอาชีพหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นหมวดเกษตรกรรมเพื่อพัฒนาสู่ความยั่งยืน” โดยผลการศึกษา พบว่า คุณภาพของวิทยากรและบุคลากรประจำโครงการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์น่าพอใจ กล่าวคือ วิทยากรที่ฝึกอบรมเป็นผู้เชี่ยวชาญในการถ่ายทอดความรู้และเป็นผู้ที่มีความชำนาญเฉพาะด้าน อีกทั้งยังมีความสามารถ เทคนิควิธี และการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมได้เป็นอย่างดี และยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องวิทยากรการสัมมนาของกรเพชร สายธารวรรณศิลป์ (2552) ที่กล่าวว่า บทบาทที่สำคัญอีกบทบาทหนึ่งของการเป็นวิทยากร คือ การถ่ายทอดความรู้เพื่อทำให้ผู้เข้าสัมมนาเกิดความเข้าใจนั้น วิทยากรต้องทำหน้าที่เป็นครูผู้สอน ด้วยการพูดด้วยเสียงที่ดังชัดเจน สอนด้วยการยกตัวอย่างประกอบ เปรียบเทียบ จะทำให้ผู้เข้าสัมมนาเปลี่ยนแปลงทัศนคติจนสามารถจุดประกายความคิดเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของเรื่องหรือหลักสูตรนั้นๆ

6. บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารและความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ ของมหาวิทยาลัยรังสิต ศึกษาแก่นักศึกษามหาวิทยาลัยรังสิต 5 กลุ่มคณะวิชา จำนวน 400 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้าน

ผลผลิต และด้านกระบวนการ อยู่ในระดับมาก โดยมีข้อเสนอแนะต่างๆ ดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

สำหรับผลการวิจัยทั้งหมดที่ศึกษาทั้งด้านการเปิดรับและความพึงพอใจที่มีต่อโครงการ ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ควรมีการใช้สื่อเฟสบุ๊ก วารสาร และโปสเตอร์ ในการนำเสนอเนื้อหาด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนและการใช้ชีวิตประจำวันได้ เช่น การอนามัยแม่และเด็ก โรคเอดส์ ระบบสืบพันธุ์ โรคติดต่อทางระบบสืบพันธุ์ การตั้งครรภ์ และการทำแท้ง เพศศึกษา และอนามัยวัยรุ่น ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกลุ่มเป้าหมาย โดยควรนำเสนอในลักษณะของข่าวประชาสัมพันธ์แจ้งเพื่อทราบและภาพข่าวกิจกรรมที่เกิดขึ้นไปแล้ว

2. การจัดโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ควรพิจารณาเรื่องระยะเวลาในการจัดกิจกรรมเป็นสำคัญ เช่น หากจัดกิจกรรมภายในมหาวิทยาลัยอาจมีระยะเวลาไม่มาก คือ 3-6 ชั่วโมง แต่หากจัดกิจกรรมภายนอกมหาวิทยาลัยอาจต้องเผื่อระยะเวลาสำหรับการเดินทาง ซึ่งทำให้ต้องมีระยะเวลา 2 วันขึ้นไป

3. การจัดโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ ควรเน้นเนื้อหาดังกล่าวให้มากขึ้น และอาจจัดกิจกรรมในรูปแบบปฏิบัติการที่สามารถเรียนรู้จากการสาธิตหรือจากหุ่นจำลอง ซึ่งจะสร้างความเข้าใจได้มากขึ้น อีกทั้งจะทำให้เกิดทัศนคติและเจตคติที่เกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ที่ถูกต้องด้วย

4. ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานที่ให้คำปรึกษากับกลุ่มเป้าหมายในด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ได้ ทั้งนี้ควรมีบุคลากรที่มีความรู้เรื่องดังกล่าวโดยตรง และอาจให้นักศึกษาแกนนำที่ผ่านการอบรมมาแล้ว ร่วมเป็นที่ปรึกษาในการให้คำปรึกษากับนักศึกษาด้วยกัน และควรมีการสร้างสื่อเฟสบุ๊ก/แฟนเพจที่เกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์

ของมหาวิทยาลัยรังสิตโดยเฉพาะ เพื่อกลุ่มเป้าหมายจะได้ค้นหาข้อมูลหรือสะดวกที่จะติดต่อสอบถามเพิ่มขึ้น

5. มหาวิทยาลัยรังสิตควรมีการอบรมเกี่ยวกับเรื่องอนามัยการเจริญพันธุ์ให้แก่กลุ่มเป้าหมายเป็นประจำต่อเนื่องทุกปีการศึกษา เพื่อเป็นการขยายกลุ่มนักศึกษาแกนนำภายในมหาวิทยาลัย และเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว โดยควรจัดการอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับอนามัยการเจริญพันธุ์

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษากับนักศึกษาทั่วไปและนักศึกษาที่เป็นแกนนำผ่านการฝึกอบรมมาแล้ว ในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเฉพาะนักศึกษาที่เป็นแกนนำหรือนักศึกษาที่เป็นผู้จัดโครงการที่เกี่ยวข้องกับอนามัยการเจริญพันธุ์ของคณะวิชาต่าง ๆ เนื่องจากจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์มากกว่านักศึกษาทั่วไป ซึ่งผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางให้ปรับปรุงโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ของมหาวิทยาลัยรังสิตให้มีประสิทธิภาพได้ยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาวิจัยต่อในประเด็นการนำไปใช้ประโยชน์ (Application) จากการเข้าร่วมโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ของนักศึกษาที่เป็นแกนนำ ว่าภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการแล้ว นักศึกษามีพฤติกรรมในการดูแลตนเองด้านอนามัยการเจริญพันธุ์อย่างไร และในฐานะนักศึกษาแกนนำได้มีการนำความรู้ไปใช้หรือต่อยอดอย่างไรบ้าง

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย ฯ และสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ที่ให้ความอนุเคราะห์ทุนสนับสนุนการวิจัย ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษณ์ ทอง

เลิศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นุปผา บุญสมสุข และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชาญชัย สุขสุวรรณ มหาวิทยาลัยรังสิต ในฐานะผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัย และขอบคุณนักศึกษาแกนนำ และนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ และให้ความร่วมมือในการทำแบบสอบถาม

8. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2553). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาอนามัยการเจริญพันธุ์แห่งชาติฉบับ ๑. นนทบุรี : สำนักอนามัยเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

กระทรวงสาธารณสุข. (2557). การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น : นโยบายแนวทางการดำเนินงาน และติดตามประเมินผล. นนทบุรี : สำนักอนามัยเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

กระทรวงสาธารณสุข. (ม.ป.ป.). การให้บริการอนามัยการเจริญพันธุ์ : คู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กรเพชร สายธารวรรณศิลป์. (2557). หลักและแนวคิดในการจัดสัมมนา. (ออนไลน์). เข้าถึงจาก <https://www.gotoknow.org/posts/173831>, สืบค้นเมื่อเดือนกันยายน.

นนทวัฒน์ สุขผล. (2547). เทคนิคการฝึกอบรมฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร : เลิร์นนิ่งเซ็นเตอร์.

ดุจเดือน ศรีปากดี. (2548). การประเมินโครงการฝึกอบรมทักษะอาชีพหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นหมวดเกษตรกรรมเพื่อพัฒนาผู้ความยั่งยืน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

โปรแกรมวิชาการวิจัยและพัฒนาท้องถิ่นบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น.

บุปผา สุขกุล. (2540). การสื่อสารมวลชน. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรี้นติ้งเฮาส์.

สำนักงานสวัสดิการสุขภาพ มหาวิทยาลัยรังสิต. (2557). รายละเอียดโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยรังสิตสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสร้างเสริมสุขภาพ. เอกสารอัดสำเนา. ปทุมธานี : สำนักงานสวัสดิการสุขภาพ.

อุดม ถาวร. (2547). การประเมินโครงการพัฒนาข้าราชการส่วนภูมิภาคด้วยวิธีการฝึกอบรมทางไกลในเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.

วรรณภา ทองแดง. (2551). การประเมินผลโครงการอยู่ดีมีสุขในปัจุบันประมาณ 50. น่าน : ฝ่ายการพิมพ์มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา วิทยาเขตน่าน.

John C. Merrill and Ralph L. Lowenstein. (1971). Media Messages and Men: New Perspectives in Communication. New York: David McKay Company.

McCombs, M.E.and Becker, L.B. (1979). Using Mass Communication Theory. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.

Wilbur Schramm. (1973). Electoral Participation in a Low Stimulus Election. Rural Development. 4(1). P.111–124